

הגות וחינוך

הרב שמואל כ"ץ

ירושלים ביהדות ביבליוגרפיה נבחרת*

1. תנ"ך

מקורות וספרי עזר

עיר הקודש והמקדש חלק ב'; פרקי מועדות ח"ב עמ' 327;
ירושלים העיר העתיקה ח"א עמ' 32; אגדות ארץ ישראל ח"א
עמ' 52, 94; ישראל וארצו בתורה עמ' 191 – י' מוריאל;
ארץ ישראל וירושלים עמ' 78; האנציקלופדיה העברית כ' עמ'
341; שמעתין 100 עמ' 130; 111-112 עמ' 122; ירושלים
במקרא – המרכז לתוכניות לימודים; עזרא וירושלים –
מקומה של ירושלים בספר הספרים – תנועת עזרא; מקרא
קדש עמ' 273 – א' ייד. [וראה להלן סעיפים ז, ת, טו, יז,
כא, כב, לב].

רשימת הנושאים

א) ירושלים במקרא

רמב"ם מורה נבוכים ח"ג-מה; רבנו בחיי דברים י"ב; ה; כלי
יקר שם ד; עקידת יצחק פר' ראה; שו"ת חתם סופר או"ח
סי' כט; המעין תמוז תשנ"ג עמ' 1; שמעתין 100 עמ' 113;
111-112 עמ' 13. [וראה להלן סעיף ז].

ב) "המקום אשר יבחר

ה" – מדוע

ירושלים אינה

מוזכרת בתורה?

בראשית כ"ב, יד ומשך חכמה שם; בראשית רבה נ"ו-טז;
רש"י יחזקאל מ"ח, לה; שפת אמת במדבר עמ' 167; מאורות
הרא"ה – ירח האיתנים עמ' צח; פרקי מועדות ח"ב עמ'
327; שאלו ירושלים עמ' 119; ירושלים של מעלה עמ' 3;
שמעתין 113 עמ' 94; ספר ירושלים ח"א עמ' 99 – דביר.
[וראה להלן סעיף ז].

ג) "ירושלים"

יראה ושלום,

עקידת יצחק

ובחירת ירושלים

* כבשנים עברו, כן השנה הגנו מתכבדים לפרסם לתועלת ציבור המורים ביבליוגרפיה נבחרת על הנושאים השנתיים אותה הכין הרב שמואל כ"ץ, רב ביה"ס הממ"ד-תורני "הרנוף" ואולפנא תורנית "תורב" בירושלים. בגלל חוסר מקום בחוברת הנוכחית הגנו מפרסמים תחילה את הנושא הראשון **ירושלים ביהדות**. הנושא השנתי השני – **עבודה, מלאכה ותעשייה ביהדות**, המצוי עמנו, יפורסם בעזרהיית בחוברת הבאה – **המערכת**.

- ד) ירושלים לא נתחלקה לשבטים
- יומא י"ב, א; מגילה כ"ו, א; בבא קמא פ"ב, ב; רמב"ם בית הבחירה פ"ז, יד; עיר הקודש והמקדש ח"ג עמ' קכו; בשמן רענן ח"ב עמ' שפו; אור המזרח אלול תשט"ו עמ' 32; שמעתין 113 עמ' 48. [וראה להלן סעיף ה', ט].
- ה) בחלקו של איזה שבט היו ירושלים והמקדש?
- יהושע ט"ו, לה, סג; שם י"ח, טז; שופטים א', ח ומלבי"ם שם; יומא י"ב, א; מגילה כ"ו, א; זבחים נ"ג, ב; מדרש תדשא, כב; עיר הקודש והמקדש ח"ב עמ' ז'; בשמן רענן ח"ב עמ' שצו; לפני אפרים ובנימין ומנשה עמ' 25. [וראה לעיל סעיף ד].
- ו) דוד המלך וירושלים
- על המועדים עמ' 207, 213; שמעתין 113 עמ' 5, 9; תחומין ח"ה עמ' 176. [וראה לעיל סעיף א', ולהלן סעיף כב].
- ז) שמותיה של ירושלים – 70 שנה ואיזכורה בתנ"ך
- במדבר רבה י"ד, יב; שיר השירים זוטא א', כז; מדרש הגדול יגש מ"ו, ח; ירושלים – עיקר הקודש והמקדש עמ' 16; ירושלים העיר העתיקה ח"א עמ' 152; ירושלים בירת ישראל עמ' 27; ירושלים בירת ישראל 3000 שנה עמ' 18; סיני ק' עמ' רכב; מחניים ע"א עמ' 12; האנציקלופדיה העברית כ' עמ' 223; ירושלים של מעלה עמ' 3. [וראה לעיל סעיפים א-ג].

2. מחשבת ישראל

- ח) ירושלים במדרש ובאגדות חז"ל
- [קדושתה, מעלתה, שבחה, חכמת תושביה, לב העולם ועוד]. אוצר האגדה – ערך ירושלים; בנתיבות המדרש – ה' קופרמן; ספר האגדה [ע"פ המפתח]; מדרשי ציון וירושלים – י' זהבי; ירושלים לדור ודור, פרקי אגדה ומדרש – ש' ח; אגדות ארץ ישראל וירושלים – י' רפל; כל אגדות ישראל – י"ב לבנר; אגדות ארץ ישראל ח"א; ירושלים העיר העתיקה ח"א עמ' 82; ירושלים – עיר הקודש והמקדש עמ' 15; ירושלים במקורות היהדות עמ' 113; ירושלים של מעלה; אתרי סגולה באספקלריה של חז"ל – הרב י' רוזן; אוצר ישראל ח"ה עמ' 207, 210; האנציקלופדיה העברית כ' עמ' 344; שנה בשנה תשנ"א עמ' 310. [וראה להלן סעיפים ט, כא-כג].
- ט) קדושתה ומעלתה של ירושלים
- [מקודשת מכל ערי ישראל, מאימתי התקדשה, מרכז רוחני עיר המלוכה, מאחדת].
- רמב"ם הלכות בית הבחירה פרקים א-ב, ו-ז; כוזרי ב', יד; נצח ישראל נ"א; עיר הקודש והמקדש ח"א, ח"ב; ירושלים – עיר הקודש והמקדש עמ' 37, 65; עמוד הימיני סי' א'; ירושלים – פרקי הגות ומסה עמ' 71, 102; מאמרי הראי"ה ח"ב עמ' 298, 329; מועדי הראיה עמ' תסא; לנתיבות ישראל ח"א עמ' 138, 210; מתוך התורה הגואלת ח"ד עמ' ק, שיחות הרב צבי יהודה מס' 45; פרקי מועדות ח"ב עמ' 476; ירושלים במקורות היהדות עמ' 118, 149, 220; אגדות ארץ

ישראל ח"א; ירושלים של מעלה; אישי מועד עמ' 52, ישראל ושורשיו עמ' 114, 182 — הרב שפרן; יהודים ויהדות בימי בית שני, המשנה והתלמוד עמ' 341; יהודה של ירושלים — הרב ש' שפרבר; בשובנו לירושלים; הזמנים המקודשים עמ' 81; ישראל קדושים ח"ב עמ' שצה; מגן צבי עמ' קפח, קצד; מהי ירושלים? — הרב ש' אבינר; נצח הבושם — הרב מ' שאולי; המעין תשכ"ט ד' עמ' 15; אור המזרח כ"ו עמ' 216, כ"ח עמ' 241; כ"ט עמ' 70, צ"ח עמ' 241; תורה שבעל פה י' עמ' טו, סב, עד; כ"ב עמ' קמה, מחניים קי"ז עמ' לד; שמעתין 14 עמ' 45; 15 עמ' 33; 111-112 עמ' 122; "אבנים לבבות" — בית הרב; צניף מלוכה עמ' 9; ירושלים כרך וקדושה בו — י' רוזנסון. [וראה להלן סעיפים י-יב, כד, כז].

3. הלכה

[קדושתה, המצוות הנהוגות בה, מנהגים מיוחדים הנהוגים בה].

עיר הקודש והמקדש ח"ג; אנציקלופדיה תלמודית (ע"פ המפתח); אנציקלופדיה אוצר ישראל ח"ה עמ' 209, 212; ספר ארץ ישראל — הרב י' גליס; מנהגי א"י — הרב מ' זקש; ספר ארץ ישראל — הרב י"מ טקוצינסקי, ארץ ישראל בספרות התשובות; ירושלים במקורות היהדות עמ' 155, 191; מקדש מלך — הרב צ"פ פראנק; אם למסורת עמ' 19 — ש' ביאלובליצקי; קול צופיך עמ' מט; בשובנו לירושלים מים מדליו תשנ"ג עמ' 15, 21; שאלו שלום ירושלים; שנה בשנה תשנ"א עמ' 310; ספר יובל לכבוד הרב מ' קירשבלום עמ' סג; ספר היובל לא' מארכס עמ' שנא; מחניים נ"ח עמ' 60; תורה שבעל פה א' עמ' מב, שם ח"י; כ"ה עמ' כד; אור המזרח י"ט עמ' 163; כ' עמ' 271; כ"ו עמ' 202; אוצר המשפט ח"א עמ' 221, ח"ב עמ' 217, שמעתין 111-112 עמ' 53; 113 עמ' 41, 62; והנצח זו ירושלים עמ' 14, 16. [וראה לעיל סעיף ט; ולהלן סעיפים יג, יד, יח, לא].

י) ירושלים בהלכה ובמנהג

כתובות ק"י, ב; שו"ת חתם סופר יו"ד סי' רלד; שו"ת יין הטוב ח"א סי' מז; שו"ת ציץ אליעזר יג סי' כב, יד סי' נב; עיר הקודש והמקדש ח"ג עמ' קצד; ירושלים עיר הקודש והמקדש עמ' 65; מחקרים בספרות התשובות עמ' 195; שאלו שלום ירושלים עמ' 40; סיני מ"ד עמ' שיג; מועדים וזמנים ח"ח עמ' פז; תורה שבעל פה א' עמ' מב; כ"ה עמ' כז; שנה בשנה תשמ"ה עמ' 403; ישע ימינו 33; עשה לך רב ח"ט סי' לה. [וראה לעיל סעיפים ט-י; ולהלן סעיף כד].

יא) מעלת הישיבה בירושלים

עיר הקודש והמקדש ח"ב, אור המזרח צ"ח עמ' 249; ק"ב-ג עמ' 349; ק"ה עמ' 103; שאלו שלום ירושלים עמ' 119; תחומין י' עמ' 168. [וראה לעיל סעיפים ט-י].

יב) הגבולות לקדושתה

[תפילות יום חול שבת וי"ט, ברכת המזון, התפילה לכוון ירושלים וכו'].

אנציקלופדיה תלמודית ח"ג עמ' רלט; עיר הקודש והמקדש ח"ג, עמ' רז, שלט; ירושלים במקורות היהדות עמ' 141; ארץ ישראל וירושלים עמ' 48 — יד הרב נסים; אריאל 103-102 עמ' 26; האנציקלופדיה העברית כ' עמ' 349; והנצח' זו ירושלים עמ' 7; ספר המועדים ח"ז; אור המזרח צ"ח עמ' 260. [וראה לעיל סעיף י, ולהלן סעיפים כד, כז].

[אמה על אמה ללא סיד, אפר לחתן, שבירת כוס בחופה קריעה ועוד].

שו"ע סי' תקס; סי' תקסא סע' ב; קש"ע סי' קכו; אנציקלופדיה תלמודית ח"ג עמ' רמ; עיר הקודש והמקדש ח"ג-ז; ארץ ישראל בספרות התשובות ח"ב עמ' קו; ח"ג עמ' שפח; המועדים בהלכה עמ' שע; ספר ארץ ישראל סי' יג; אבלות החורבן — הרב י' שוורץ; ירושלים במקורות היהדות עמ' 170; מחניים מ"ז עמ' 54, נ"ח עמ' 6, צ"ו עמ' 64. [וראה לעיל סעיף י, ולהלן סעיפים טז, כד].

[המצוה לבנותו, מקומו, צורתו ומידותיו, מבנהו, קדושתו, מוראו, שמירתו, בתפילה, המצוות הנהוגות בו, השוואה בין בית ראשון ושני למשכן; עליה לרגל, מקום הסנהדרין]. מסכת מידות עם תפארת ישראל וקהתי, רמב"ם הלכות בית הבחירה פרקים א, ב, ז; עיר הקודש והמקדש; המקדש וקודשיו — הרב מ' קלירס; מקדש מלך — הרב פראנק; ירושלים בספרותנו עמ' 388 — הרב י"ז הורוביץ; הר הבית — ש' שפר; ארץ ישראל בספרות התשובות ח"א עמ' תכה; אגדות ארץ ישראל ח"א עמ' 57; ירושלים העיר העתיקה ח"א עמ' 296; ירושלים במקורות היהדות עמ' 175; אנציקלופדיה תלמודית ח"ג עמ' רכד [+מפתח]; אנציקלופדיה אוצר ישראל ח"ג עמ' 57; אנציקלופדיה אריאל עמ' 674; האנציקלופדיה העברית ח' עמ' 555; אנציקלופדיה לבית ישראל כרך 4 עמ' 189; שמעתין 113 עמ' 65; תחומין א' עמ' 3, ה' עמ' 439; ט' עמ' 486; י"א עמ' 532; י"ב עמ' 480; י"ג עמ' 481; י"ד עמ' 13, 16, 437; תורת השבת והמועד עמ' 560; מורשה י"א עמ' 97 [ביבליוגרפיה]; עידן 15 עמ' 184. [וראה לעיל סעיפים, א, ו; ולהלן סעיפים יז, יח, כב, כג].

[הסיבות שהביאו לחורבן, שנאת חינום ומלחמת אחים, תיקון החטאים על ידינו].

ספר האגדה עמ' קו, קמב; ילקוט מעם לועז דברים ח"א עמ' רסו, איכה עמ' קפו, רד; ספר התודעה עמ' שצא, שצז; ירושלים במקורות היהדות עמ' 127, אגדות ארץ ישראל ח"א עמ' 80, 103; נצח ישראל פ"ד-פ"ה; שפתי חיים ח"ג עמ' רנה; רסו, ספר המועדים ח"ז. [וראה לעיל סעיף יד; ולהלן סעיפים כב-כג].

יג) ירושלים והמקדש בתפילה

יד) אבלות על ירושלים וזכר לחורבן

טו) בית המקדש

טז) חורבן בית המקדש הראשון והשני

**יז) הר הבית –
הר המוריה**

[מקומו, מידותיו, קדושתו, כתליו, שעריו, האתרים שבו, הכניסה אליו].
 מסכת מידות; רמב"ם הלכות בית הבחירה א', ג; ב', א-ב;
 פ"ז; כוזרי ב', יד; אנציקלופדיה תלמודית ג' עמ' 224; י' עמ'
 תקעה; עיר הקודש והמקדש ח"ד; שו"ת משפט כהן סי' צ"ו;
 שו"ת יביע אומר ח"ה יו"ד סי' כ"ו; הר הבית – הרב ש' גורן,
 חצרות בית ה' – הרב ז' קורן, הר הבית – ש' שפר; אגדות
 ארץ ישראל ח"א עמ' 49; אבנים מספרות עמ' 25; חפירות
 הר הבית – מ' בן דב; אריאל 64-65 הר הבית ואתריו; שאלו
 שלום ירושלים עמ' 65; תחומין ג' עמ' 413, ז' עמ' 489, י"א
 עמ' 11; מורשה י"א עמ' 97 [ביבליוגרפיה], נועם י"א עמ'
 לה; מחניים ע"א עמ' 30; המעין תמוז תשכ"ז עמ' 4, ניסן
 תשכ"ח עמ' 3; תורה שבעל פה י' עמ' לט, נא; שנה בשנה
 תשמ"ז עמ' 158; ארץ ישראל בספרות התשובות ח"ג עמ'
 רמג; לנתיבות ישראל ח"ב עמ' קיח. [וראה לעיל סעיפים א,
 ה, ו, טו; ולהלן סעיפים יח-כ].

יח) הכותל המערבי

[הכותל של חומת הר הבית, קדושתו, הלכות, תפילות, מנהגים,
 אגדות וספורים, שירים, המאבק עליו במשך הדורות].
 עיר הקודש והמקדש ח"ד עמ' יח, מח, נג, סח; ילקוט יוסף
 – מועדים עמ' 589; ליקוטי קול סיני עמ' 380; תחומין ט"ו
 עמ' 161; נתיב בינה ח"ג עמ' 588; מקדש מלך עמ' רמב;
 נועם י"א עמ' קנג; שנה בשנה תשכ"ח עמ' 168; משוש כל
 הארץ – הרב ש' דבליצקי; ארץ ישראל בספרות התשובות
 ח"ג עמ' רמג; שו"ת ציץ אליעזר ח"י סי' א; חזון הגאולה עמ'
 מב; מועדי הראיה עמ' תעד; לנתיבות ישראל ח"א עמ' 18,
 60; ירושלים בבנינה – ירושלים פרקי הגות ומסה עמ' 75;
 שאלו שלום ירושלים עמ' 65; הר הבית – שפר; כותל
 מערבי ירושלים תשל"ו; הכותל המערבי במקורות ובמסורת
 – הרב מ' כהן; הכותל – ז' ענר; אלבום הכותל – משרד
 הדתות; אגדות ארץ ישראל ח"א עמ' 117; ירושלים העיר
 העתיקה עמ' 308; אבנים מספרות עמ' 47; האנציקלופדיה
 העברית ו' עמ' 1144; כ" עמ' 1118; יומן הכותל המערבי –
 הרב י' אורנשטיין; מחניים ע"א עמ' 38; ק"ז עמ' יב, לד, נו;
 קט"ז עמ' מד; פרי הארץ אייר תשמ"א עמ' 40; הדרום נ'
 עמ' 166; ציון ג' עמ' 95; בשדה חמד כג-כד תשרי-חשון
 תשכ"א, מדריך ישראל-ירושלים עמ' 118, אנציקלופדיה אריאל
 עמ' 3565; אנציקלופדיה לבית ישראל כרך 12 עמ' 169; הרב
 קוק והסכסוך על הכותל – י' ישמח; ספר הזכרון לרב ב'
 זולטי עמ' שנא. [וראה לעיל סעיפים טו, יז; ולהלן סעיפים
 יט, כד].

**יט) חומות ירושלים
והשערים**

[חומות הר הבית וירושלים בימי בית ראשון ושני, החומה
 היום, שמות השערים וסיפורים].

עיר הקודש והמקדש ח"ב – עמ' נה, סב; אנציקלופדיה תלמודית ח"י עמ' תקעז; אנציקלופדיה אריאל עמ' 3281; אגדות ארץ ישראל ח"א עמ' 41, 157; ירושלים העתיקה ח"א עמ' 177; ירושלים – חומות העיר, ירושלים לדור ודור – א' ביר; ירושלים במקורות היהדות עמ' 297; אבנים מספרות עמ' 71; מדריך ישראל – ירושלים עמ' 222; דרך ארץ – עם חי בנופיו עמ' 42; סיני ק' עמ' תקט; ספר וילנאי ח"ב עמ' 15, 20; שנה בשנה תשל"א עמ' 300. [וראה לעיל סעיפים יז, יח].

כ) ירושלים הרים
סביב לה

[הר הזיתים; הר הצופים].
אגדות ארץ ישראל ח"א עמ' 205; ירושלים במקורות היהדות עמ' 319; אבנים מספרות עמ' 99; אנציקלופדיה אריאל עמ' 1913; הר הזיתים – אריאל; מחניים ע"א עמ' 50; ביצורי ירושלים – החומות השערים והר הבית – מ' בן דב. [וראה לעיל סעיף יז].

4. היסטוריה

[ירושלים מימי אברהם אבינו, דוד ומלכי יהודה, העמים ששלטו בה, תאריכים יסודיים בתולדות העיר].
ירושלים בספרותנו – הרב י"ז הורוביץ; ירושלים העיר העתיקה ח"א, ירושלים בירת ישראל – ז' וילנאי; ספר ירושלים – יד בן צבי; ירושלים במקורות היהדות [+תאריכון].
העיר העליונה של ירושלים – נ' אביגד; מדריך ישראל – ירושלים [+תאריכון], אנציקלופדיה אוצר ישראל ח"ה עמ' 201; אנציקלופדיה אריאל עמ' 3062; אנציקלופדיה בית ישראל כרך 12 עמ' 99; האנציקלופדיה העברית כ' עמ' 275; אטלס כרטא הגדול לתולדות ירושלים – ד' בהט; אטלס כרטא ירושלים בראי הדורות – מ' בן דב; ספורה של ירושלים – ח' חמיאל [ילדים], מחניים קי"ז עמ' כ; זאת ירושלים – מ' הראל; תולדות ירושלים – נ' שיר; ירושלים עיר ואם – מדוד המלך עד ימינו – מ' נאור; זאת ירושלים – האגף לתכניות לימודים ויד בן צבי. [וראה לעיל סעיפים א, ח].

כא) תולדות ירושלים –
כללי

[מי כבש ובנה אותה, מתי ועיי מי נחרבה, מלכי יהודה, גבולותיה, כמרכז, מאבקים].
ירושלים בספרותנו עמ' 233; ירושלים העיר העתיקה ח"א עמ' 17; ירושלים בימי המקרא – ש' אברמסקי;
אנציקלופדיה אריאל עמ' 3063; קדמוניות 1-2; עידן 10, 15; מחניים צ"ו עמ' 18; דרך ארץ – עם חי בנופיו עמ' 10, 16; ירושלים בימי בית ראשון – יד בן צבי; ירושלים עיר ואם עמ' 1. [וראה לעיל סעיפים א, ו, ח, טו, טז, יז כא].

כב) ירושלים והמקדש
בימי בית ראשון

- כג) ירושלים והמקדש בימי בית שני**
- [שיבת ציון, מתי ועיי מי חרבה, תקופת החשמונאים, עליה לרגל, גבולותיה, חורבנה].
 ירושלים בספרותנו עמ' 283; ירושלים בימי בית שני – ש' אברמסקי; העליה לרגל בימי בית שני – ש' ספראי; פרקים בתולדות ירושלים בימי בית שני – יד בן צבי; ירושלים בתקופת בית שני [לקט מקורות] – אריאל; ירושלים העתיקה ח"א; העיר העליונה של ירושלים – נ' אביגד; ספר ירושלים עמ' 392, 369; אנציקלופדיה אריאל עמ' 3080; שאלו שלום ירושלים – ירושלים בימי הבית הראשון והשני – יד בן צבי; יהודים ויהדות בימי בית שני המשנה והתלמוד – יד בן צבי. [וראה לעיל סעיפים ח, י, טו, טז, יז, כא].
- כד) ירושלים בכיסופי הדורות**
- [העליות לירושלים במשך הדורות, אגרות, תפילות, דברי הגות].
 כוזרי ה-כז, אגרות ארץ ישראל – א' יערי; ירושלים במקורות היהדות עמ' 211; ארץ ישראל וירושלים עמ' 3, 9 – יד הרב נסים; ארץ ישראל בספרות התשובות ח"א, ח"ג עמ' שד"ם; עיר הקודש והמקדש עמ' קצד. [וראה לעיל סעיפים י, יא, יג, יד, יח; ולהלן סעיף כז].
- כה) ירושלים במלחמת השחרור ולאחריה**
- [המצור על העיר העתיקה ונפילתה, המבצעים לכיבושה, הכביש לירושלים, הר הצופים ועוד].
 תולדות מלחמת הקוממיות – מערכות; ירושלים העתיקה במצור ובקרב – משרד הבטחון; ירושלים תש"ח – משרד הבטחון; תשעה קב"ן – ירושלים בקרבות מלחמת העצמאות – מערכות; ירושלים במצור – י' כהן; שאלו שלום ירושלים – הרובע היהודי במלחמת העצמאות – יד בן צבי; יומן ירושלים ברובע הנצור ובשבי הלגיון – אריאל; ירושלים בתש"ח – עידן 2; אריאל מס' 104; אנציקלופדיה אריאל עמ' 3254; ירושלים במקורות היהדות עמ' 265; קורות מלחמת העצמאות – נ' לורך; ירושלים החצויה 1948-1967 – עידן 18; מתוך המהפיכה – פ' שטיינר.
- כו) ירושלים במלחמת ששת הימים**
- [כיבוש הכותל, הקרב בגבעת התחמושת ועוד].
 הר הבית בידינו – מ' גור; המלחמה על ירושלים – מ' נתן; שער האריות – י' הראל; ירושלים לנצח – א' לנדאו; ירושלים במקורות היהדות עמ' 272; 25 שנה לאיחוד ירושלים וגבעת התחמושת – אריאל; אנציקלופדיה אריאל עמ' 3273; ששה ימים 7 שערים – [עיבוד דידקטי] בשדה חמד ז-ח עמ' 25 תשנ"א.

5. ספרות

ירושלים בספרות ובאומנות – משרד החינוך והתרבות
האגף לתכניות לימודים; שירי ירושלים – כנרת; ירושלים
בשירה העברית החדשה – שבא; ירושלים במקורות היהדות
עמ' 251; ספר ירושלים – א' ומ' תלמי; מספורי ירושלים
– י' סקס; ירושלים של מעלה – מ' גץ; מים מדליו תשנ"ג
עמ' 27 ["ירושלים של זהב"]; מחנים קט"ז; האנציקלופדיה
העברית כ' עמ' 350; ולירושלים – דברי ספרות והגות לכבוד
ירושלים המשוחררת, תשכ"ח; ירושלים ואנשים בה – א"ח
אלחנני. [וראה לעיל סעיפים יג, כד-כו].

[חבורה ע"י פרופסור מ' אלון ונחתמה בכ"ח אייר תשנ"ד].
ירושלים במקורות היהדות עמ' 11 – האמנה, מקורות,
רעיונות והשוואה לאמנת נחמיה.

[השלייה הקדוש; אור החיים הקדוש; הראשונים לציון; הרב
שמואל סלנט; האדר"ת; הראי"ה קוק; הרב עזיאל; הרב י"מ
חרל"פ; הרב אריה לוי; הרב דוד כהן – "הנזיר"; הרב ש'
שרעבי וכו'].

מגדולי ירושלים – י' גליס; חכמי ירושלים – מ"ד גאון;
גדולי ירושלים וחכמיה – ג' קצנלבוגן; הראשונים לציון –
מ' אגסי. [וראה להלן סעיף ל, לא].

ז) ירושלים בפיוט
בשירה ובספורים

כח) "אמנת ירושלים"

כט) גדולי ישראל
ודמויות מיוחדות
בירושלים

6. גיאוגרפיה

[היסטוריה, בתי כנסת וישיבות, מבנים ודמויות, מנהגי עדות,
סיפורים, מפעלי חסד ועוד. השכונות המומלצות – הרובע
היהודי, מאה שערים, נחלת שבעה, משכנות שאננים, ימין
משה, שכונת הבוכרים, בית מחסה, שערי חסד ועוד].

ראשית הישוב היהודי מחוץ לחומות – י"מ ריבלין; ירושלים
מחוץ לחומה – י' שפירא; עיר בראי תקופה – י' בן אריה;
ירושלים שכונות סביב לה – ב' קלוגר; שכונות בירושלים –
יד בן צבי; שכונות בירושלים – פרשת בניינה והתפתחותה
של ירושלים מחוץ לחומות – י' גליס; מסוד היסוד – א'
הורביץ; ירושלים אשר כתבתי – י' כהן; ירושלים העיר
העתיקה וסביבתה, ירושלים בירת ישראל העיר החדשה עמ'
212 – ז' וילנאי; ספר הישוב – תולדות השכונות ומיסדה
– פ' גרובסקי; אנציקלופדיה אריאל [ע"פ שם השכונה];
מדרך ישראל – ירושלים עמ' 199; קתדרה 2 עמ' 20; 6
עמ' 108; 15 עמ' 205 [ביבליוגרפיה]; הרובע היהודי –
ידעות אחרונות, הרובע היהודי – א' ביר; 120 שנה ל"נחלת
שבעה" – אריאל מס' 71; ימין משה – א"ד יפה;
הבוכאים ושכונתם בירושלים – יד בן צבי; ספר וילנאי ח"א

ל) שכונות בירושלים

עמ' 59, ירושלים – עיר הקודש והמקדש עמ' 174 (בתי מחסה); דרך ארץ – עם חי בנופיו עמ' 46. [וראה להלן] סעיפים לא, לג, לד].

לא) בתי כנסת, ישיבות מפעלי חסד

[ההיסטוריה של ביכניס, יחוד המבנה, תפילות, מנהגים, סיפורים. בתי כנסת מומלצים – רבן יוחנן בן זכאי; הרמב"ן, "חורבה"; תפארת ישראל; אור החיים; האר"י, חב"ד ועוד. ישיבות – ישיבת "מרכז הרב", "הכותלי", "עץ חיים", "מיר", "פורת יוסף", "קול תורה" ועוד].

אגדות ארץ ישראל ח"א עמ' 133; ירושלים העיר העתיקה ח"א עמ' 428; ירושלים בירת ישראל עמ' 212, 296; ירושלים העיר החדשה וסביבתה עמ' 13 – ז' וילנאי; ירושלים במקורות היהדות עמ' 309; פרקים בתולדות הישוב היהודי בא"י ח"א עמ' 61, 217, ח"ב עמ' 286 – יד בן צבי; בתי כנסת בא"י עמ' יא-י' פינקפלד; ספר וילנאי ח"ב עמ' 26 (הרמב"ן); ירושלים – עיר הקודש והמקדש עמ' 193

[“חורבה”]; הרובע היהודי עמ' 108; ירושלים בבנינה עמ' 88 – המחלקה לתרבות תורנית; אבנים מספרות עמ' 79; מדרך ישראל – ירושלים עמ' 31; סיני ס"ד עמ' קס"א [“חורבה”]; בתי כנסת בירושלים בעיר העתיקה – החברה להגנת הטבע; קדמוניות שנה ח' מס' 2; ספר היובל לדוד קוטלר עמ' 278 [הרמב"ן]; האנציקלופדיה העברית ח"ו עמ' 1157; מוסדות תורה וחסד יהודיים בירושלים העתיקה – א' ביר; בתים ומוסדות יהודיים ברובע המוסלמי בירושלים העתיקה – ש' זכריה; שנה בשנה תשנ"ה עמ' 388.

לב) מפעלי המים בירושלים

ירושלים – עיר הקודש והמקדש עמ' 129; עיונים בדברי חז"ל ובלשונם עמ' מב – הרב ח' ארנטרו; קתדרה 70 עמ' 3; 75 עמ' 185; דרך ארץ – אדם וטבע עמ' 94; סיני כ"ח עמ' ט; ספר ירושלים ח"א עמ' 191 תשט"ז; מחניים צ"ט עמ' 102, 114; קדמוניות א' עמ' 13; זאת ירושלים – מ' הראל; האנציקלופדיה העברית כ' עמ' 247. [וראה לעיל סעיפים א, כא].

לג) מבנים ואתרים מיוחדים בירושלים

[ההיסטוריה של המבנה, יחודו הארכיטקטוני, המקומות הקדושים ועוד].

אגדות ארץ ישראל ח"א עמ' 174; ירושלים העיר החדשה וסביבתה – ז' וילנאי; אנציקלופדיית וילנאי לירושלים – אחיעבר; מדרך ישראל – ירושלים; אדריכלות בירושלים – (1) תקופות וסגנונות 1860-1914. (2) הבניה בתקופת המנדט הבריטי. (3) הבניה הערבית מחוץ לחומות. (4) הבניה המודרנית מחוץ לחומות 1948-1990. (5) שכונות ובניני ציבור יהודיים מחוץ לחומות – ד' קרויאנקר, כתר; פתחים בירושלים – ד' קרויאנקר; ירושלים היציאה מבין החומות – א' דביר; אריאל מס' 21-23, 33, 46. [וראה לעיל סעיפים ל, לא ולהלן סעיף לד].

לד) סיורים בירושלים

ירושלים בימי בית ראשון ובית שני; ירושלים החצויה – הקו העירוני; על חומותייך ירושלים – חוברת סיורים; שאלו שלום ירושלים – חמישה מסלולי טיול אל ירושלים; סיורים ושכונות בירושלים – יד בן צבי; מדריך ישראל – ירושלים; סיורים בירושלים – מדריך למטייל, כתר; לטייל בירושלים – משרד הבטחון; שאלו שלום ירושלים, הצעות לסיורים ולפעילויות בירושלים – המזכירות הפדגוגית; ירושלים של צבע – ע' פיינגרש; ירושלים וסביבותיה – סיורים מודרכים – א' ביר; אריאל מס' 46. [וראה לעיל סעיפים ל-לג].

לה) "יום ירושלים" –

מהות היום וחובת ההודיה בו

הלכות יום העצמאות ויום ירושלים – פר' נ' רקובר; נר ליחזקאל עמ' 85; מורשה ה' עמ' 9; מתוך התורה הגואלת ח"א עמ' ריג, ח"ד עמ' ק; המעלות מהמעמקים עמ' 84; חזון למועד עמ' 130; שיחות הרב צבי יהודה – יום ירושלים; באספקלריה של תורה עמ' 353; שנה בשנה תשכ"ט עמ' 119.

לו) חידונים, הפעלות, משחקים, תשבצים

וכו'

ירושלים חידודין סביב לה – מופת; הפעלופדיה – קיץ יום ירושלים – ידיעות אחרונות; שאלו שלום ירושלים – ירושלים של חלום – תנועת בני עקיבא; ירושלים שלי – תנועת עזרא; מדי חודש בחודשו – אייר – האגף לתרבות תורנית; ציונונים – ירושלים במשחקים, ראשית ירושלים; תכנים ופעילויות בנושא ירושלים – מ' צרפתי; טרויה בנושא ירושלים – מופ"ת.